

'Het gaat de goede kant op met onze wereld'

Voor Hans Feddema geen politiek zonder hoop

'Wie een glimlach uitzendt, krijgt die terug. De magie van dankbaarheid verandert je leven.' Voor Hans Feddema zijn dit belangrijke woorden. 'Negativisme verlamt mensen en heeft geen zin,' zegt hij. Een gesprek met deze bevlogen cultureel antropoloog en activist die aan de wieg stond van GroenLinks en De Linker Wang. 'Het gaat juist, hoewel met terugval en backlashes, de goede kant op met onze wereld.'

Theo Brand

Bij de voordeur van zijn huis, een mooi pand naast de Hooglandse kerk in hartje Leiden, begroet Hans mij. 'Welkom, fijn dat je er bent.' We gaan de trap op en nemen plaats in één van de woonkamers. Hans serveert koffie en koek en vertelt desgevraagd over zijn jeugd. 'Ik kom uit een gereformeerd gezin

Partij (ARP), voorloper van het CDA. Daar kwam Hans weleens luisteren. 'Mijn vader wilde dat ik theologie ging studeren, maar het werd geschiedenis aan de VU in Amsterdam. Ik moest een bijvak kiezen en kwam op het spoor van culturele antropologie. De colleges van antropoloog André Köbben raakten me. Hij vertelde over West-Afrika dat toen een snelle dekolonisatie doormaakte. Dat fascineerde me.'

Als student ging er een wereld voor hem open. 'Kroegentocht, het nachtlevens en vriendschappen. Op terrassen zag ik bijvoorbeeld Hans Wiegels en mooie vrouwen.' Hij sloot zich aan bij de studentenvereniging en ook bij de Arjos en werd voorzitter van een stedelijk verband van zeven Amsterdamse Arjos-groepen. 'Natuurlijk ging ik ook naar landelijke bijeenkomsten van Arjos en ARP. Daar ontmoette ik onder meer Willem Aantjes die heel inspirerend voor me was.'

werd uiteindelijk de EVP. Ik sprak overal in Nederland, mensen wilden dat ik Tweede Kamerlid zou worden. Maar ik koos voor mijn universitaire loopbaan.'

Waarom heb je in 1991 samen met Ab Harrewijn en anderen De Linker Wang opgericht?

'Ik was directeur van het wetenschappelijk bureau van de EVP en kwam ook weleens in de Tweede Kamer om Cathy Ubels (EVP-Kamerlid – red.) te helpen. Ik zat bij bestuursvergaderingen van de EVP en had contacten met de PPR. Toen we gingen werken aan de vorming van GroenLinks, gaf het EVP-bestuur mij fiat om de nieuwe partij mede op te richten.' Hans geloofde in GroenLinks, maar dan wel met een bezinningsgroep rond geloof en politiek. 'En dat moest geen één op één voortzetting zijn van de EVP. Daarom legde ik contact met Ab Harrewijn die als theoloog bij de

bij de Tswana's. Toen een journalist van de *South African Times* me interviewde, vertelde ik dat Apartheid niet werkbaar is, ook niet vanuit de stammen gezien. Dat was tegen het verkeerde been van de autoriteiten en ik moest het land uit. Later mocht ik terug dankzij een vriend die contact had met de minister én omdat ik geen communist was.'

Hans maakte ook studie naar 'acculturatie', het fenomeen dat twee culturen met elkaar in contact komen en dat men dan dingen van elkaar overneemt in goede zin. Hans: 'Dat idee is ook vandaag relevant: als culturen samenkomen, kunnen spanningen ontstaan maar groeit er vaak ook veel positiefs omdat mensen vanzelfsprekendheden in hun cultuur tegen het licht houden.'

Hans bestudeerde ook religieuze zaken. 'In Afrika leeft men meer vanuit het hart. Sjamanen verrichten wonderen. In Sri Lanka heb ik een film gemaakt over demonen uitdrijven door een sjamaan in naam van Boeddha. Ook deed ik studie naar Gandhi en zijn beweging in India.'

Ruim 25 jaar was hij secretaris van de vakgroep culturele antropologie aan

de VU en dat combineerde hij met andere activiteiten. 'Ik werd actief in de vredesbeweging en zat in het Komitee Kruisraketten Nee. Ik leidde ook dialoogdelegaties in de DDR. Het was leerzaam om te merken hoe onderdrukkend het systeem daar was. Marx had wel een goede analyse, maar geen goede therapie, zo bleek. Het motief van ons vredeswerk was vooral: we willen geen kernwapens.'

Globalisering gaat in 2020 hand in hand met groeiend wij-zij denken, nationalisme en racisme. Hoe verklaar je dat en wat is de remedie?

'Ik denk nu aan de Black Lives Matter-beweging, bewustwording rond het slavernijverleden en Zwarte Piet. Dit zelfbewustzijn is positief, ook al roept het tegenreacties op. Gevaarlijk is het vijanddenken en populisme, het negativisme en zondebokmechanisme. Trump en andere populistische leiders weten goed hoe zij anderen de schuld kunnen geven. Het is een oeroud mechanisme en lijkt onuitroeibaar. Vooruitgang gaat ook gepaard met terugval en backlashes. We moeten bruggen blijven bouwen.'

Hoe vind je dat GroenLinks het nu doet?

'Jesse Klaver doet het goed. Hij mag van mij weleens in een kabinet gaan zitten. Compromissen sluiten, daar is niet altijd wat mis mee. Het klimaat, daar moet GroenLinks zeker op blijven hameren. Als samenleving moeten we nu verantwoordelijkheid nemen en de problemen niet afschuiven op komende generaties.'

Wat maakt Jezus voor jou tot een belangrijke inspiratiebron?

'Jezus staat voor hoop en niet voor doemdenken. De kwalificatie 'zoon van God' betekent dat Jezus een door God bezielde mens is. Met zijn Bergrede en zijn wonderen deed Jezus geweldige dingen. Hij zei: wat ik kan, kunnen jullie ook. God is liefde en als mensen zijn we bestemd voor liefde. Boeddha inspireert me ook. En ook in het Taoïsme zitten dingen die me raken, gericht op verbinding en op God. Dat is volgens mij ook de essentie: verbonden zijn met jezelf, met anderen en met de bron - en van daaruit durven leven.'

'We moeten bruggen blijven bouwen'

met zes kinderen. We woonden in Geesbrug, een ontkerkelijkt dorp in het zuiden van Drenthe met veel arbeidersgezinnen. We waren georiënteerd op het verderop gelegen Nieuwlande, een christelijk dorp. Daar stond de lagere school en de kerk. Mijn jeugd speelde zich af op de grens van beide dorpen. Mijn vader was boer en liet ons vaak meehelpen op de boerderij. Zo kreeg ik al vroeg contact met landarbeiders, meestal ontkerkelijk en socialistisch. Mijn vader had slechts lagere school maar las werken van Abraham Kuyper en Groen van Prinsterer. Daarover sprak hij met ons. Hij werd ouderling in Nieuwlande en dat vond hij een eer.'

Hans ging naar het gymnasium in Hoogeveen. In Nieuwlande was een afdeling van de Arjos, de jongerenafdeling van de Antirevolutionaire

Je stond aan de wieg van de EVP terwijl andere christelijke jongeren, zoals Bas de Gaay Fortman, kozen voor de PPR. Wat dreef je met de EVP?

'Ik sympathiseerde wel met de PPR maar volgde een andere strategie. Ik wilde de ARP, CHU en KVP hervormen. Tegelijk kwam het marxisme op en groeide mijn overtuiging dat een partij juist niet gekoppeld moest zijn aan een zuil, maar wel aan uitgangspunten. Er moest, zo was mijn overtuiging, een inclusieve christen-radical beweging komen. Want zoals ARP-voorzitter dr. W.P. Berghuis zei: het evangelie is radicaal. Dat sprak ons als jongeren aan. Toen later bleek dat de ARP toch koos voor de samenwerking die leidde tot het CDA, wilden we een eigen beweging starten. Dat

CPN zat. Hij stond open voor samenwerking en wilde niet dat het 'christelijke werkgroep' ging heten. Zo kwam hij op de naam 'De Linker Wang'.'

Hoe denk je terug aan Ab?

'Ik vond Ab een fijn mens en heb goed met hem samengewerkt. Het was een man met kwaliteiten. Hij is niet voor niets voorzitter van GroenLinks geworden en later Tweede Kamerlid. Als ik een lift nodig had, dan bracht hij me weg. Hij was heel behulpzaam.'

Hoe zag je loopbaan op de universiteit eruit?

'Ik deed onder meer onderzoek in zuidelijk Afrika in de tijd van de Apartheid. Mijn onderzoek ging over het leviraat, polygamie en de bruidsprijs (in plaats van de bruidsschat, red.)

Foto: Theo Brand